

Медведєва О.Ю., Стросько Н.Г., Катрич А.В., Швайка М.О.

ПРИЩЕПЛЕННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

В сучасному світі, де водний транспорт відіграє ключову роль у міжнародній торгівлі, логістиці та розвитку економіки, актуальність вивчення та впровадження культури академічної доброчесності серед майбутніх фахівців водного транспорту стає невід'ємною. Задля забезпечення ефективного функціонування водного транспорту, збереження його репутації та посилення конкурентоспроможності на міжнародному рівні важливо не лише надавати здобувачам професійні навички, але й формувати в них вищі етичні стандарти.

У статті розглянуто особливості формування академічної доброчесності майбутніх фахівців водного транспорту як однієї з визначальних умов професійної підготовки здобувачів вищої освіти у межах освітнього процесу. Дунайський інститут водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій, який готує майбутніх фахівців водного транспорту за освітньо-професійними програмами 271.01 «Навігація і управління морськими суднами», 271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами» та 271.03 «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики» значну увагу приділяє прищепленню та дотриманню правил і принципів академічної доброчесності в освітньому процесі та керується в цьому векторі своєї діяльності Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у ДУІТ [9]. Прищеплення принципів академічної доброчесності означає обов'язковість дотримання всіма учасниками освітнього процесу принципів чесної, відповідальної праці та навчання.

Ми проаналізували законодавчі і наукові джерела, в яких тлумачиться зміст поняття «академічна доброчесність». Проаналізувавши результати анонімного опитування здобувачів вищої освіти Дунайського інституту водного транспорту спеціальності 271 Морський та внутрішній водний транспорт і опрацювавши навчально-методичну літературу, ми окреслили перелік знань та вмінь із дотримання академічної доброчесності, якими має оволодіти майбутній фахівець водного транспорту у процесі підготовки до фахової діяльності.

Сучасний стан розвитку водного транспорту, який наразі є лідером за обсягами вантажних перевезень та забезпечує найнижчу їх собівартість, актуалізує важливість питань етики та академічної доброчесності у підготовці майбутніх фахівців цієї галузі. Проблеми та виклики, пов'язані з недостатнім рівнем культури академічної доброчесності, виступають в якості важливого вступу до дослідження, покликаного вирішити ці негативні тенденції та забезпечити стабільний розвиток галузі.

Ключові слова: *заклад вищої освіти, здобувач вищої освіти, майбутні фахівці водного транспорту, академічна доброчесність, професійна підготовка, спеціальність, освітньо-професійна програма, етичний кодекс; морально-етична поведінка; прояви академічної недоброчесності; плагіат.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграції системи вищої освіти України до європейського освітнього простору все більшої актуальності набуває проблема підвищення якості підготовки майбутніх фахівців водного транспорту. Освітньо-професійні програми спеціальності 271 Морський та внутрішній водний транспорт побудовані на засадах

компетентнісного підходу, мають прикладну професійну орієнтацію та спрямовані на здобуття здобувачами знань, умінь, навичок та досвіду. Метою професійної підготовки майбутніх фахівців водного транспорту є надання вищої освіти для здійснення фахової діяльності у сфері морської галузі для підвищення іміджу національно-регіональної системи освіти фахівців морського та внутрішнього водного транспорту на міжнародному ринку праці. У процесі формування різних видів компетентностей здобувачів за всіма освітньо-професійними програмами, які реалізуються в Дунайському інституті водного транспорту, передбачено набуття здобувачами такої загальної компетентності, як «прагнення до підвищення рівня академічної доброчесності та культури, оволодіння навичками наукового мовлення та письма» [6].

З-поміж компетентностей, якими безумовно мають володіти майбутні фахівці водного транспорту, особливо хотілося б окремо відзначити саме етичну компетентність, тобто – прагнення до підвищення рівня академічної доброчесності та культури. Автори навчального посібника «Професійна етика» вважають, що «там, де представники певної професії в силу її специфіки перебувають в постійному або навіть безперервному спілкуванні з іншими людьми, існують специфічні «моральні кодекси» людей цих професій» [3, с.3]. Безперечно, все вище зазначене можна без жодних вагань застосувати і до професій водного транспорту.

Отже, можемо висновувати, що формування академічної доброчесності у здобувачів освіти, їх дотримання і доцільне застосування є ваговою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців водного транспорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ході аналізу останніх досліджень і публікацій вдалося виявити, що порушена нами проблема є актуальною для вищої освіти. Дослідження показали, що існують різні підходи до вирішення цього питання, включаючи впровадження етичних кодексів, організацію тренінгів та використання сучасних освітніх технологій. Важливо враховувати конкретні особливості галузі водного транспорту при розробці стратегій формування етичної культури здобувачів.

Основні засади академічної доброчесності відображені в таких документах, як Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про освіту» (2017), Рекомендації для ЗВО щодо розробки й упровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (2019) [11, 10, 13]. З 2016 року з місією «формування нової академічної культури, яка базуватиметься на довірі, чесності, прозорості, реальному навчанні та справжній науковій роботі» [12, с. 5] в Україні реалізується Проект сприяння академічній доброчесності (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project — SAIUP) за підтримки Американських Рад із міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства США в Україні.

Академічну доброчесність як основу сталого розвитку університетів в Україні досліджують Д. Сопова [15], Т. Фініков, А. Артюхов [2]. В. Сацик з позиції вивчення світового досвіду боротьби з академічною недоброчесністю пропонує низку заходів «для розбудови цілісної та ефективної системи забезпечення академічної доброчесності в українській вищій школі» [14]. Академічна доброчесність як імператив виживання університетської спільноти стала об'єктом уваги С. Курбатова [1]. О. Гужва всебічно аналізує питання академічної грамотності та етики [18]. І. Пак досліджує «феномен академічної культури, який є одночасно і чинником, і індикатором модернізації системи вітчизняної вищої освіти» [7, с. 323], що й зумовлює актуальність її наукових і соціологічних інтерпретацій, поглибленого аналізу структури, чинників та особливостей її формування [7, 8]. К. Шапунова аналізує законодавчі і наукові джерела щодо змісту поняття «академічна доброчесність» та акцентує на системності і послідовності формування цінностей академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти [17]. К. В. Зозуля вивчає фактичний стан і фактори, що визначають академічну культуру навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, та розглядає можливі шляхи підвищення її рівня в українських закладах вищої освіти, визнаючи його одним із пріоритетних напрямів у системі роботи вишів України [4]. М. Ячменик розглядає поняття академічної доброчесності крізь

призму європейських та вітчизняних документів, окреслює академічну доброчесність як основу якості освіти [19].

Отже, вище проведений аналіз останніх досліджень і публікацій за темою нашої статті засвідчує, що наразі освітянська українська і світова спільнота приділяють пильну увагу питанню академічної доброчесності, а проблема формування академічної доброчесності у майбутніх фахівців освіти під час професійної підготовки знаходить дедалі більше відображення у наукових дослідженнях.

Мета дослідження. У межах статті окреслимо засади формування академічної доброчесності майбутніх моряків у межах професійної підготовки, визначимо ставлення здобувачів до проявів академічної недоброчесності. Приділимо увагу ключовим аспектам, що визначають вплив на розвиток етичних цінностей у здобувачів, адже саме розуміння цих аспектів дозволяє ефективніше розробляти програми та стратегії формування культури академічної доброчесності, що враховують особливості водного транспорту.

Основні результати дослідження. Перед викладом основних результатів дослідження цілком логічним буде окреслити з урахуванням нормативно-законодавчих документів власне поняття «академічної доброчесності». Так, ст. 42 Закону України «Про освіту» засвідчує, що «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [10].

Дотично до теми статті зазначимо, що Європейська хартія дослідників, упровадження якої було рекомендовано листом МОН України [5], містить розділ «Етичні принципи». У ньому акцентовано на обов'язковості дотримання науковцями етичних принципів та готовності нести покарання за їх порушення. Консультант Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP Є. Стадний слушно зазначає, що «створенню етичного кодексу повинно передувати дослідження рівня академічної доброчесності, а можливо, загалом рівня поширеності етичних принципів, серед академічної спільноти» [16, с. 6]. Для цього, на його думку, доцільним буде проведення анонімного опитування учасників освітнього процесу. Саме таким методом дослідження ми керувалися для реалізації мети нашого дослідження.

З метою з'ясування рівня дотримання академічної доброчесності під час реалізації освітнього процесу в 2022-2023 н. р. в Дунайському інституті водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій було проведено анонімне опитування здобувачів вищої освіти шляхом застосування електронних анкет. В опитування взяли участь 411 респондентів, які поділилися своїми відповідями на наступні питання.

На запитання «Як, в цілому, Ви оцінюєте свою старанність у навчанні?» 93,9% респондентів відповіли «навчаюся з повною віддачею сил», 6,1% опитаних навчаються старанно лише час від часу.

На запитання «Чи відомо Вам, що таке академічна доброчесність?» 99,5% респондентів надали відповідь «так», 0,5% надали відповідь «ні».

На запитання «Наскільки Ви погоджуєтеся з наступними твердженнями?»:

- в ДІВТ ДУІТ я отримую якісну освіту;
- я задоволений освітньою програмою, за якою навчаюся;
- загалом здобувачі освіти, з якими я навчаюся, дотримуються правил академічної доброчесності;
- я повністю проінформований про принципи академічної доброчесності».

Відповіді респондентів можна узагальнити таким чином: 100% опитаних повністю погодилися з тим, що вони повністю поінформовані про принципи академічної доброчесності. В ставленні до інших тверджень переважна більшість здобувачів (до першого твердження – 410 здобувачів, до другого – 410 здобувачів, до третього – 409 здобувачів) надала відповіді «повністю погоджуюся» і «радіше погоджуюсь».

Відповіді на наступне питання дозволили з'ясувати, як часто впродовж семестру здобувачі обговорювали з викладачами наступні питання. Так, за частотністю обговорення питання розподілились таким чином – «часто» обговорювались питання про правила цитування запозичених текстів та правила посилання на використану літературу (399 опитаних), плагіат, списування та інші порушення (397 опитаних), етика та/ або академічна доброчесність та санкції за плагіат (по 395 опитаних).

На запитання «Чи маєте Ви доступ до силабусів (тематичних планів курсів)?» 98,1% респондентів надали позитивні відповіді, а 1,9% – що мають доступ до силабусів більшості освітніх компонентів.

Зрозумілість критеріїв оцінювання письмових робіт з освітніх компонентів 92,7% респондентів оцінили на «5» за п'ятибальною шкалою, 6,3% – на «4».

Відповідь на питання щодо оцінювання результатів навчання з боку викладачів засвідчила повну відсутність (100%) випадків необ'єктивного оцінювання результатів навчання з боку викладачів. Зазвичай у 99,8% випадків викладачі надають повну інформацію здобувачам, докладно роз'яснюючи вимоги та критерії оцінювання курсових робіт та інших видів письмових науково-дослідних завдань.

На запитання «Чи доводилося Вам писати однакові роботи для різних дисциплін?» 99,5% респондентів відповіли «ні», 0,5% опитаних було важко надати відповідь.

Переважна більшість опитаних вважає, що роботи здобувачів (98%) та роботи науково-педагогічних працівників (100%) доцільно перевіряти на плагіат.

Опитуваним було запропоновано визначити, які заходи стосовно здобувачів освіти у випадку виявлення і доведення плагіату у їх академічних текстах вони вважають справедливими. Відповіді розподілились так: незарахування роботи (95,6%); призначення додаткових завдань (9,5%); зниження оцінки (35,5%); оголошення догани (50,4%); недопущення до складання екзамену/заліку (56%); публічне соромлення, виховна бесіда (16,8%). Жоден опитуваний не обрав варіант «відрахування з університету».

Щодо санкцій відносно викладачів у разі виявлення і доведення плагіату у їх академічних текстах (дисертації, монографії, підручники тощо) респонденти вважають справедливими такі: оголошення догани (86,4%); публічне соромлення, виховна бесіда (12,4%); розгляд на Вченій Раді інституту (25,3%); звільнення з інституту (3,6%); позбавлення наукових ступенів/вчених звань (37%).

Переважна більшість опитаних здобувачів позитивно оцінила рівень володіння запропонованими для оцінювання знаннями/навичками, пов'язаними із дотриманням принципів академічної доброчесності. Так 390 здобувачів знають та вміють застосовувати на практиці основні системи для перевірки текстів на ознаки плагіату, 18 – знають, але не вміють застосовувати їх на практиці. 411 здобувачів знають та вміють застосовувати на практиці методи інформаційного пошуку, а 403 здобувачі знають та вміють застосовувати на практиці способи поширення результатів дослідження у відкритому доступі. 395 здобувачів знають правила оформлення посилань і цитувань в наукових роботах та вміють застосовувати їх на практиці, а 10 – знають, але не вміють застосовувати їх на практиці.

Відповіді респондентів на наступне питання підтвердили відсутність конфліктних ситуацій в освітньому процесі. Так відсутність конфліктів з викладачами та з представниками адміністрації інституту підтвердили 100% здобувачів. 100% респондентів заперечили наявність в інституті з боку інших осіб щодо них таких проявів поведінки, як дискримінаційні висловлювання, утиски, дії сексуального характеру, виражені словесно або фізично.

Отже, анонімні відповіді здобувачів Дунайського інституту водного транспорту на питання щодо дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі є об'єктивною підставою для висновування розуміння здобувачами академічної доброчесності як невід'ємної складової забезпечення якості вищої освіти й однієї з умов ґрунтовної професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі.

Висновки. Ретельний аналіз результатів проведеного опитування здобувачів вищої освіти ДІВТ ДУІТ та цілком достатня кількість респондентів дають надійні підстави для наступних

висновків. Респонденти мають достатньо високий рівень інформованості щодо дотримання академічної доброчесності та всіх можливих наслідків з питань виявлення академічного плагіату, що, безперечно, надасть їм можливість для досягнення такого результату навчання, як «знання особливостей організації та функціонування сучасної системи вищої освіти, норм академічної культури, принципів політики академічної доброчесності; уміння застосовувати навички якісного академічного письма» [6].

Під час розгляду та обговорення результатів опитування на засіданнях випускової кафедри та Вченої ради ДІВТ ДУІТ було зауважено, що академічна доброчесність як складова системи якості освітнього процесу в Дунайському інституті водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій не залишається лише у площині теоретичних обговорень та потребує аналізу конкретних випадків порушення «академічної етики». Саме відкрите та доброчесне ставлення до поодиноких випадків порушення академічної доброчесності потребує продовження проведення заходів для попередження академічної недоброчесності та інших можливих перешкод на шляху побудови безпечного та доброчесного освітнього середовища. Отримані висновки будуть враховані при визначенні особливостей організації та покращення якості освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курбатов С. Академічна доброчесність як імператив виживання університетської спільноти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичне релігієзнавство»*. 2018. Вип. 19. С. 3–7. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/wp-content/uploads/2018/03/Kurbatov.pdf> (дата звернення: 10.02.2023).
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view?resourcekey=0-D5WaGeC3Qk1xJQURTJhtcw> (дата звернення: 10.02.2023).
3. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 252 с. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Prof_etika.pdf (дата звернення: 10.02.2023).
4. Зозуля К. В. Академічна доброчесність як інструмент підвищення престижу вищої освіти. *Академічна доброчесність: виклики сучасності* : зб. наук. есе учасників дистанц. етапу наук. стажування для освітян, Варшава, 11 – 23 берез. 2019 р. Варшава, 2019. С. 84–87. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b36c7864-f534-463b-8415-9d9ff5dc0a84/content> (дата звернення: 10.02.2023).
5. Лист МОН щодо впровадження Європейської хартії дослідників та Кодексу працевлаштування наукових працівників від 19.11.2015. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/reforma-nauky/sndta94c.pdf> (дата звернення: 10.02.2023).
6. Освітньо-професійні програми ДІВТ ДУІТ. URL: <https://dfmrt.duit.edu.ua/education/education-programs/> (дата звернення: 10.02.2023).
7. Пак І. В. Академічна культура: деякі аспекти соціологічної інтерпретації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2017. Вип. 39. С. 323-327. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/download/10275/9793> (дата звернення: 10.02.2023).
8. Пак І. В. Академічна культура українського студентства: фактори формування та особливості прояву : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Харків, 2019. 251 с. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/30718/1/Пак_дис_академічна%20культура_2019.pdf (дата звернення: 10.02.2023).
9. Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у ДУІТ. URL: https://files.duit.edu.ua/uploads/Сайт/11_ПУБЛІЧНА_ІНФОРМАЦІЯ/ПОЛОЖЕННЯ_ДУІТ/31_Положення-про-систему--забезпечення-АД-в-ДУІТ.pdf (дата звернення: 10.02.2023).

10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 4 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.02.2024).
11. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 27 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.02.2024).
12. Проект сприяння академічної доброчесності в Україні (SAIUP). URL: <https://academiq.org.ua/pro-proekt/proekt-v-universytetah/> (дата звернення: 10.02.2023).
13. Рекомендації для ЗВО щодо розробки й упровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності : рішення НАЗЯВО від 29.10.2019 р. No 11 (протокол No 11). URL: <https://naqa.gov.ua/2019> (дата звернення: 10.02.2023).
14. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org.ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti> (дата звернення: 10.02.2023).
15. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки*. 2018. No 3-4 (56-57). С. 52–56. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26113/1/D_Sopova_ADSPPMP_NPOTR_UK.pdf (дата звернення: 10.02.2023).
16. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. 2017. 18 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua> (дата звернення: 10.02.2023).
17. Шамунова К. Формування академічної доброчесності майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки до педагогічної практики: сутність і специфіка. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. No 10 (104). С. 301–314. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/102020.pdf> (дата звернення: 10.02.2023).
18. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» / уклад. О. О. Гужва. Харків : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Ін-т соціально-гуманітар. дослідж., 2016. 72 с. URL: https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf (дата звернення: 10.02.2023).
19. Ячменик М. Академічна доброчесність – основа якості освіти: досвід Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід* : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 14-15 трав. 2020 р. Суми, 2020. С. 12–15. URL: https://jmm.sspu.edu.ua/images/2020/konf_5/Zbirnik_ACR_31_07_20_ba8f6.pdf (дата звернення: 10.02.2023).

REFERENCES

1. Kurbatov, S. (2018). Akademichna dobrochesnist' yak imperatyv vyzhyvannya universytets'koyi spil'noty [Academic integrity as an imperative for the survival of the university community]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya»*. Seriya Istorychne relihiyevnavstvo, 19, 3–7. <https://studyinukraine.gov.ua/wp-content/uploads/2018/03/Kurbatov.pdf> (in Ukrainian)
2. Finkova, T. V. (Ed.) & Artyukhova, A. Ye. (Ed.). (2016). Akademichna chesnist' yak osnova staloho rozvytku universytetu [Academic honesty as the basis for sustainable development of the university]. Kyiv: Takson. <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view?resourcekey=0-D5WaGeC3Qk1xJQURTJhtcw> (in Ukrainian)
3. Bralatan, V. P., Hutsalenko, L. V., & Zdyrko, N. H. (2011). Profesiyna etyka [Professional ethics]. *Tsentr uchbovoyi literatury*. http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Prof_etika.pdf (in Ukrainian)
4. Zozulia, K. V. (2019). Akademichna dobrochesnist' yak instrument pidvyshchennya prestyžu vyshchoyi osvity [Academic integrity as a tool to enhance the prestige of higher education]. *Akademichna dobrochesnist': vyklyky suchasnosti* (pp. 84-87). Varsava.

<https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b36c7864-f534-463b-8415-9d9ff5dc0a84/content> (in Ukrainian)

5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2015, November 19). Lyst MON shchodo vprovadzhennya Yevropeys'koyi khartiyyi doslidnykiv ta Kodeksu pratsevlashtuvannya naukovykh pratsivnykiv [Letter from the Ministry of Education and Science on the implementation of the European Charter for Researchers and the Code of Conduct for the Recruitment of Researchers]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/reforma-nauky/sndta94c.pdf> (in Ukrainian)
6. Danube Institute of Water Transpor. (n.d.). *Osvitn'o-profesiyni prohramy DIVT DUIT* [Educational and professional programs of DIWT]. <https://dfmrt.duit.edu.ua/education/education-programs/> (in Ukrainian)
7. Pak, I. V. (2017). Akademichna kul'tura: deyaki aspekty sotsiologichnoyi interpretatsiyi [Academic culture: Some aspects of sociological interpretation]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya "Sotsiologichni doslidzhennya suchasnoho suspil'stva: metodolohiya, teoriya, metody"*, 39, 323-327. <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/download/10275/9793> (in Ukrainian)
8. Pak, I. V. (2019). *Akademichna kul'tura ukrayins'koho studentstva: faktory formuvannya ta osoblyvosti proyavu* [Academic culture of Ukrainian students: Factors of formation and peculiarities of manifestation] [Doctoral dissertation, V. N. Karazin Kharkiv National University]. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/30718/1/Пак_дис_академічна%20культура_2019.pdf (in Ukrainian)
9. State University of Infrastructure and Technologies. (n.d.). *Polozhennya pro systemu zabezpechennya akademichnoyi dobrochesnosti u DUIT* [Regulations on the system of ensuring academic integrity at SUIT]. https://files.duit.edu.ua/uploads/Сайт/11_ПУБЛІЧНА_ІНФОРМАЦІЯ/ПОЛОЖЕННЯ_ДУІТ/31_Положення-про-систему--забезпечення-АД-в-ДУІТ.pdf (in Ukrainian)
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Pro osvitu* [On education] (Law No. 2145-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (in Ukrainian)
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *Pro vyshchu osvitu* [On higher education] (Law No. 1556-VII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (in Ukrainian)
12. *Proekt spryyannya akademichnoyi dobrochesnosti v Ukrayini* (SAIUP) [Project for enhancing academic integrity in Ukraine (SAIUP)]. <https://academiq.org.ua/pro-proekt/proekt-v-universytetah/> (in Ukrainian)
13. National Agency for Higher Education Quality Assurance. (2019). *Rekomendatsiyi dlya ZVO shchodo rozrobky y vprovadzhennya universytets'koyi systemy zabezpechennya akademichnoyi dobrochesnosti* [Recommendations for higher education institutions on the development and implementation of a university system for ensuring academic integrity] (Decision No. 11). <https://naqa.gov.ua/2019> (in Ukrainian)
14. Satsyk, V. (n.d.). *Akademichna dobrochesnist': mifichna kontseptsiya chy diyevyy instrument zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity?* [Academic integrity: A mythical concept or an effective tool for ensuring the quality of higher education?]. <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichnadobrochesnist-mifichna-kontseptsiyachi-dievij-instrument-zabezpechennyayakosti-vishchoji-osviti> (in Ukrainian)
15. Sopova, D. (2018). Akademichna dobrochesnist' u systemi profesiynoyi pidhotovky maybutn'oho pedahoha [Academic integrity in the system of professional training of the future teacher]. *Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka. Seriya: Pedahohichni nauky*, 3-4(56-57), 52-56. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26113/1/D_Sopova_ADSPPMP_NPOTP_UK.pdf (in Ukrainian)
16. Stadnyy, Ye. (2017). *Deyaki rekomendatsiyi shchodo vprovadzhennya etychnykh kodeksiv v ukrayins'kykh vyshchykh navchal'nykh zakladakh* [Some recommendations for the introduction of ethical codes in Ukrainian higher education institutions]. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/29467/1/Деякі_рекомендації_щодо%20впровадження%20етичних%20кодексів%20%281%29.pdf (in Ukrainian)

17. Shamunova, K. (2020). Formuvannya akademichnoyi dobrochesnosti maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly u protsesi profesiynoyi pidgotovky do pedahohichnoyi praktyky: sutnist' i spetsyfika [Formation of academic integrity of future primary school teachers in the process of professional training for pedagogical practice: Essence and specifics]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi*, 10(104), 301-314. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/102020.pdf> (in Ukrainian)
18. Huzhva, O. O. (Comp.). (2016). *Shcho potribno znaty pro plahiat: Posibnyk z akademichnoyi hramotnosti ta etyky dlya "chaynykiv"* [What you need to know about plagiarism: A guide to academic literacy and ethics for "dummies"]. V. N. Karazin Kharkiv National University. https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf (in Ukrainian)
19. Yachemenyk, M. (2020). Akademichna dobrochesnist' – osnova yakosti osvity: dosvid Sums'koho pedahohichnoho universytetu imeni A. S. Makarenka [Academic integrity is the basis of quality education: The experience of Sumy Pedagogical University named after A.S. Makarenko]. In O. M. Semenoh (Ed.), *Akademichna kul'tura doslidnyka v osvith'omu prostori: yevropeys'kyi ta natsional'nyy dosvid* (pp. 12–15). Sumy. https://jmm.sspu.edu.ua/images/2020/konf_5/Zbirnik_ACR_31_07_20_ba8f6.pdf (in Ukrainian)

Medvedieva O.Iu., Stroienko N.H., Katrych A.V., Shvaika M.O.

INSTILLING A CULTURE OF ACADEMIC INTEGRITY IN FUTURE WATER TRANSPORT PROFESSIONALS

In today's world, where water transport plays a key role in international trade, logistics and economic development, the relevance of studying and implementing a culture of academic integrity among future water transport professionals is becoming indispensable. In order to ensure the efficient functioning of water transport, preserve its reputation and strengthen its international competitiveness, it is important not only to provide students with professional skills but also to develop higher ethical standards.

The article outlines the peculiarities of the formation of academic integrity of future water transport specialists as one of the determining conditions for the professional training of higher education students within the educational process. The Danube Institute of Water Transport of State University of Infrastructure and Technologies, which trains future water transport specialists in the educational and professional programs 271.01 «Navigation and Ship Handling», 271.02 «Operation of Ship Technical Systems and Complexes» and 271.03 «Ship Electrical Plant Operation and Means of Automation» pays considerable attention to instilling and observing the rules and principles of academic integrity in the educational process and is guided in this vector of its activities by the Regulation on the system of ensuring academic integrity in State University of Infrastructure and Technologies [9]. The implementation of the principles of academic integrity means that all participants in the educational process must adhere, first of all, to the principles of honest, responsible work and study.

We have analyzed the legislative and scientific sources regarding the content of the concept of "academic integrity". Having analyzed the results of an anonymous survey of higher education students of the Danube Institute of Water Transport, specialty 271 Maritime and Inland Water Transport, and having studied the educational and methodological literature, we have outlined a list of knowledge and skills in academic integrity that a future water transport specialist should master in the process of preparing for professional practice.

The current state of development of water transport, which is currently the leader in terms of cargo transportation and provides the lowest cost, actualizes the importance of ethics and academic integrity in the training of future specialists in this field. The problems and challenges associated with the insufficient level of academic integrity culture serve as an important introduction to the study designed to address these negative trends and ensure the stable development of the industry.

Keywords: *academic integrity, future water transport specialists, professional training, higher education institution, specialty, educational and professional program, higher education student, code of ethics; moral and ethical behavior; manifestations of academic dishonesty; plagiarism.*

УДК 378.034:271.222:616.12

doi.org/10.33298/2226-8553.2024.1.39.26

Медведєва О.Ю., Стросько Н.Г., Катрич А.В.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ ПІД ЧАС ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

На сучасному етапі конкурентоспроможність випускників українських вишів на внутрішньому і міжнародному ринку праці стає дедалі актуальнішою і відтак посилює свій вплив на визначення пріоритетних напрямків освітнього процесу. В умовах реформування вищої освіти в Україні відповідно до вимог Болонського процесу частка самостійної роботи студентів значно зростає. Тому постає питання ефективної організації позааудиторної роботи, зокрема для розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців. «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» є документом, схваленим Кабінетом Міністрів України, який чітко визначає мету вищої освіти в Україні – «інтелектуальний, культурний і професійний розвиток особистості» [24, с.19]. У зв'язку з цим МОН України окреслює цілком очікуваний результат реалізації «Стратегії» як «створення сучасної ефективної системи вищої освіти, яка задовольняє потреби громадян, економіки та суспільства, має гідну репутацію та є конкурентоспроможною на внутрішньому та світовому ринку освітніх послуг» [17]. Створення ефективної системи вищої освіти є нагальною потребою підготовки кваліфікованих фахівців абсолютно всіх без винятку галузей, в тому числі і морської. «Заклади вищої морської освіти повинні забезпечувати здобувачів освіти добре спланованою та цілеспрямованою підготовкою, націленою на розвиток особистих якостей та професійних навичок» [13, с. 105]. З приємністю зазначу, що багато моїх колег, які прищеплюють культуру мовленнєвої комунікації здобувачам вищої освіти морської галузі, вказують на практичну значущість «аналізу стану сформованості комунікативних навичок у цієї категорії здобувачів освіти» [16, с. 217].

Отже, рівень оволодіння випускником вишу морської галузі комунікативними компетентностями є важливим індикатором його фахової компетентності і відтак цілком обґрунтовує актуальність нашої наукової розвідки.

Ключові слова: здобувач вищої освіти, компетентність, професійна компетентність, мовленнєва компетентність, професійна мовленнєва компетентність майбутніх моряків, позааудиторна робота, науковий гурток, тематичний тиждень.

Постановка проблеми. В умовах приєднання України до Болонського процесу в освітньому процесі у вищій школі значно зменшується кількість аудиторних годин, відведених на опанування освітніх компонентів, і, відповідно, зростає обсяг самостійної роботи здобувачів. Тому одним із шляхів реальної імплементації європейських стандартів освіти в український освітній простір Ю. Притика (з чим здебільшого погоджується й автор статті) вважає «збільшення самостійної позааудиторної роботи здобувачів з відповідним контролем викладачем» [20]. Отже, покликанням чітко організованої позааудиторної самостійної роботи здобувачів має стати підвищення ефективності професійної теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців.